

N:o 25.

*Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 9,
rörande ifrågasatta förändringar i den universiteten till-
kommande disciplinära myndighet öfver de studerande.*

De nu gällande föreskrifterna angående universitetens disciplinära myndighet innefattas i följande kongl. förordningar och bref:

Kongl. bref till akademi-kanslererne och hofrätterna den 1 mars 1750:

»Oss hafver then öfver ungdomens upfostran förordnade Commissionen genom skrifvelse af then 16 December förledit år, i underdånighet berättat, huru högstangeläget thet är, at ro och säkerhet vid the allmänna läro-städerna måtte blifva bibehållen och stadgad, emedan både äldre och senare tiders erfarenhet vist, at theruti icke sällan inbrott gjorde blifvit, genom hvarjehanda otidigt sjelfsvåld och våldsamhet, som illasinnade ynglingar tagit sig före att utöfva, såsom ock, at thet bästa medlet til ett slikt fördärfveligt oskicks hämmande väl vore, at the brottslige befordrades till en skyndsam näpst; men at sådant omöjeligen kunde erhållas, så länge vid ransakningar öfver slika brottmål i Consistorio Academico skal följas then ordning i processen, som allmänna Lagen föreskrifver, och hvilken, särdeles sedan uti Kongl. rescriptet af then 23 Januar. 1693, blifvit befalt, at Academia Consistoriernes utslag och domar skola af Hof-Rätterna pröfvas, i allmänhet kommit at brukas, efter som slik ungdom, tå then ställes för Rätta, söker dels under hvarjehanda invändningar, dels ock genom besvärs anförande öfver Consistorii utslag, uti Hof-Rätten at utdraga tiden och undgå theras välförtjenta straff, samt Lagens verkan illudera; och tå the ostyrigt sinnade således se sig fritt kunna utöfva

theras onda kynne, blifver sjelfsväldet än mera ökt, studierne hindrade, samt all lydnad och ordning hos ungdomen förqvafd, och följackteligen hela Academiae-verket bragt uti vanheder, oreda och ändtelig undergång; i anseende hvartill, samt i anledning af hvad Academiske Constitutionerne i 7 Cap. 3, 7 och 8 §§, 2 Cap. 2 § 4 membr. innehålla, och at jemväl uti them, utom hvad i civile tvistemål, som öfverstiga ethundrade Riksdalers värde, ej andre brottmål, än the, som angå lifvet, äro lemnade under Hof-Rätternas skärskådande, såsom ock, at i anseende til then enahanda beskaffenhet, som vore emellan publique och privat upfostring, the studerande vid Academierna ej mera, än barn och pupiller, som hemma stå under föräldrars och förmyndares inseende, tyckas få betjena sig af then allmänna processen, til at thermed betäcka och undandölja thesas fel, har förbemälte Commission til Vårt nådiga godtfinnande i underdånighet hemställt, om icke Oss i nåder skulle täckas förordna, at the brottmål, som af studerande vid Academierna, inom then privilegierade districten, begås igenom hvarjehanda oljud och andras förolämpande, såsom i synnerhet med skjutande och skriande på gatorna, slagsmål emellan the studerande sjelfva, eller emellan them och andra utom Academiae staten, jemte annat thylikt, som rörer then Academiska disciplinen, samt skadar en rätt ordning och en ärbar lefnad, tjufnad, hordom och lönskaläge, eller sådana grofva brottmål undantagna, som uti 25 Capit. 5 § RB. upräknas, böra af Consistorio Academico, summario processu, afgöras, samt Consistorium äga frihet, at, efter omständigheterna, fälla then brottsliga til annat straff, än i allmänna Lagen är utsatt, och at, therest thensamme skulle vilja söka ändring uti Consistorii dom, sådant bör ske hos Academiens Cancellar, ifrån Upsala inom femton dagar, ifrån Åbo inom fyratio dagar och ifrån Lund inom trettio dagar, tå Cancellaren, sedan domen blifvit pröfvad, lärer efter then honom åliggande öma vårdnad om Academiens välfärd låta vara sig angelägit, at saken med skyndesamt och rättvist slut afhjelpa. Och som Vi, vid öfvervägande häraf, i nåder för godt funnit thertil samtycka, thet må nu imedlertid och til thes Academiske Constitutionerne komma at öfverses, och tå härom vidare stadgadt varder, med the upräknade mindre brott och förseelser som egenteligen röra en god discipline och politie vid Academierna, och af then studerande ungdomen thesammasstädes inom stadens gebiet begås, efter merbemälte Commissions underdåniga hemställande förfaras; Altså hafve Vi Eder sådant härned till underdånig efterrättelse förståndiga velat.

Kongl. förordningen angående upphörande af universitetens domsrätt den 2 april 1852.

»§ 1. Den, enligt hittills gällande föreskrifter, Universiteterna tillkommande domsrätt skall upphöra, utom hvad angår dels disciplinärmyndigheten öfver de studerande, hvilken myndighet, i afseende på omfång och föremål bibehållen, sådan den genom Kongl. Brevet till Akademi-cancellererne och samtliga hofrätterna den 1 Mars 1750 finnes bestämd, framgent kommer att utöfvas i enlighet med den af oss likaledes under denna dag derom utfärdade förordning, dels ock den domsrätt, som, jemlikt 34 § af ofvannämnde nya statuter för universiteterna, i der upptagna fall förbehålles Universitets-Consistorierna öfver Universiteternas embets- och tjenstemän.

§ 2. Den befattning med utsökningsmål, som hittills varit af Universiteternes Rektorer utöfvad, kommer jemväl att upphöra.

§ 3. Twistemål, brottmål och andra domareärenden, som, efter hvad nu är sagdt, skiljas från Universitets-Consistoriernas handläggning, skola af allmänna domstolarne upptagas; dock att studerande ej må för brott, begånget i universitetsstaden eller inom en mil deromkring, tilltalas vid domstol, innan saken blifvit dit utaf vederbörande Consistorium öfverlemnad. Utsökningsmål anhängiggöras i den ordning, som är i allmän lag stadgad.»

Kongl. förordningen angående den universiteten tillkommande disciplinära myndighet öfver de studerande den 2 april 1852.

»§ 1. Universiteterna, hvardera i sin ort, ega disciplinär myndighet öfver de studerande, så graduerade som ograduerade, hvilka i vederbörlig ordning blifvit vid Universitetet inskrifne och för studiers idkande sig derstädes uppehålla. Den disciplinära myndigheten, sådan den genom Vår nådiga förordning af denna dag angående upphörandet af Universiteternas domsrätt, samt genom Kongl. Brevet till Akademikanslererne och hofrätterna den 1 mars 1750 blifvit bestämd, sträcker sig till universitetsstaden och en mil deromkring.

§ 2. Den disciplinära myndigheten utöfvas af rektor antingen ensam eller gemensamt med consistorium academicum minus.

§ 3. Alla förbrytelser, större eller mindre, som af studerande begås inom det i § 1 bestämda område, skola hos rektor till åtal anmälas. Är sådan anmälan gjord, eller kommer förbrytelsen annorledes till rektors

kunskap, eller gör studerande sig känd för osedligt och förargligt lefverne, benägenhet för starka drycker, skadligt umgänge och tidsfördrif, trätgirighet och illvilja mot kamrater, eller försumlighet i studier, eller visar ohörsamhet mot förnän och lärare, eller förgriper sig emot allmänna anslag och kungörelser, eller uppsåtligen öfverträder akademiska påbud, eller annan dylik förseelse begår, ege rektor honom inför sig kalla, samt sakens beskaffenhet utforska och pröfva, eller ärendet till vederbörande konsistorium hänvisa; börande sådan hänvisning ovilkorligen ske, ifall svårare förbrytelse är begången, eller den angifne tillförene straffad blifvit, eller eljest för så osedligt och förargeligt lefverne gjort sig känd, att han fördenskull strängare ansvar kan förtjena.

Ätnöjes målsegande och tilltalad med det ansvar, hvartill rektor pröfvar den tilltalade hafva gjort sig skyldig, då skall rektors beslut till protokoll tagas och må sedan icke öfverklagas. Nöjes ej målsegande eller tilltalad deråt; eller vill tilltalad sig genom bevisning ursaka; eller finner rektor sakens beskaffenhet ej tillfyllest utredd, då skall saken till vederbörande konsistorium hänvisas.

Sker hänvisning, efter thy i denna § sagdt är, pröfve då konsistorium först, om det angifna förfarandet kan med disciplinärt ansvar försonas, och fortfare i sådant fall med saken; men eljest varde den utan uppehåll till allmän domstol öfverlemnad.

§ 4. Har studerande blifvit inför allmän domstol tilltalad och sakfäld för brott, som större osedlighet eller lastbarhet utvisar, då ege ock vederbörande konsistorium pröfva, om och hvilken disciplinär påföljd han, utom det straff domstolen ådömt, derjemte underkastas må; och vare i thy fall domstolen pligtig att ransakningen och utslaget ofördröjligen insända till rektor vid det universitet, der den sakfælde inskrifven är.

§ 5. Der hänvisning sker, såsom i § 3 sägs, eger rektor den tilltalade förbjuda att under tiden från universitetsstaden afresa. Reser han ändå, och är ej tillstädes, då han kallas; varde då ålagd inställelse vid äfventyr af skiljande från universitetet för viss tid eller för alltid, efter thy konsistorium, med afscende å sakens beskaffenhet, pröfvar lämpligt. Ätlyder han ej sådan föreskrift, och visar han ej laga förfall, varde fäld till laga äfventyret och erhålle nytt föreläggande, der ej målet anses hafva förfallit.

§ 6. Är åtal inför vederbörande konsistorium anställt, ege konsistorium makt förbjuda den tilltalade att under tiden examen vid Universitetet undergå.

§ 7. I afseende å disciplinärmålen behandling i konsistorium minus gälle hvad om handläggning i mål i allmänhet är uti 37 § af universitetsstatuterna föreskrifvet. Der så nödigt anses, ege konsistorium öfver den tilltalades föregående vandel och uppförande infordra intyg af den nationsförening han tillhör.

§ 8. De disciplinära straff, rektor jemlikt 3 § eger ådöma, äro: föreställning och varning; skiljande från universitetet för en, högst 2 terminer.

De disciplinära straff, konsistorium eger ådöma, äro: föreställning och varning; föreställning och varning jemte förlust af akademiskt stipendium eller annan sådan förmån för viss tid eller för alltid, eller jemte förklarande af obehörighet framdeles för viss tid eller för alltid att af sådan förmån komma i åtnjutande; skiljande från universitetet för viss tid af minst ett halft år, högst två år; skiljande från universitetet för alltid.

Ersättning, hvarom målsegande och tilltalad åsämjas, må ock kunna af konsistorium, i sammanhang med hufvudsaken, till betalning fastställas. Åsämjas de ej, eller uppstår tvist, huru gjordt åsämjande tolkas bör, då må talan derom inför allmän domstol särskildt utföras.

§ 9. Skiljande från universitetet för alltid må ej någon ådömas, utan att han vid allmän domstol blifvit sakfäld för sådant brott, att han derefter ej må i allmänt värf brukas, eller att han, ehuru varnad och tillrättavisad, i sitt lefverne gjort sig känd för så osedligt föredöme och så skadlig inverkan på andra, att det för god ordnings upprätthållande prövas nödigt honom slutligen från universitetet skilja.

§ 10. Skiljande från universitetet medföre alltid förlust af stipendium eller annan sådan förmån, som den sakfælde då kan innehafva.

Blifver någon från universitetet för alltid skiljd, varde han ur matrikeln utstruken och förlustig rättigheten att vid rikets universiteter vidare studera. Beslut, hvarigenom studerande för viss tid eller för alltid blifvit från universitetet skiljd, bör, sedan det laga kraft vunnit, rektor vid det andra universitetet delgifvas.

§ 11. Disciplinärt straff, som rektor, efter hvad derom i 3 § sägs, ålagt, skall genast i verkställighet gå. Lag samma vare, då konsistorium till föreställning och varning, med eller utan förlust af stipendium eller annan sådan förmån, beslutit.

Har konsistorium dömt till förlust af stipendium eller annan sådan förmån, eller till skiljande från universitetet för viss tid eller för alltid, ege den sakfælde rätt att besvär deröfver hos kansleren anföra. Besvären, jemte ransakningsprotokollet, skola före kl. 12 å femtonde dagen efter

den, å hvilken utslaget gafs, densamma oräknad, inlemnas till rektor, som bör handlingarne till kansleren ofördröjligen insända. Anföras ej besvär, inberätte dock rektor till kansleren om utslagets innehåll.

Åtnöjes ej måsegande med utslag, som konsistorium i disciplinärt mål meddelat, ege ock han, inom den tid och i den ordning nu sagdt är, sitt missnöje fullfölja.

§ 12. Kanslerens utslag uppå besvär i disciplinärt mål skall till rektor afsändas för att vederbörande meddelas.

Den med samma utslag icke nöjes, ege att deröfver hos oss i underdånighet anföras besvär, hvilka före kl. 12 å femtonde dagen efter den, å hvilken han af utslaget erhållit del, densamma oräknad, skola inlemnas till rektor, som bör dem till vårt ecklesiastik-departement ofördröjligen insända.

§ 13. Under den tid besvär, hvarom i 11 och 12 §§ sägs, oafgjorda äro, må klaganden icke uppbära stipendium, eller tillgodonjuta annan sådan förmån, som han vid universitetet innehafver; och ankomme det på vederbörande konsistorium att afgöra, huruvida klaganden under tiden må tillåtas att akademisk examen undergå.

§ 14. Varder studerande, under den tid han i universitetsstaden sig uppehåller, för brott inför allmän domstol tilltalad: då må rektor, der han så nödigt pröfvar och tilltalad ej af målsman biträdd är, universitetets ombudsman, eller annan skicklig man förordna att den tilltalade i rättegången biträda.»

I dessa stadganden har herr A. Gumælius i en hos Andra Kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion (n:o 173) yrkat en del förändringar.

Motionären anför hufvudsakligen, »att den enda disciplinärmyndighet öfver de studerande, som bör tillkomma den akademiska styrelsen, är den helt naturliga och af ingen ifrågasatta befogenheten att upprätthålla akademiska påbud och ordningsregler, som afse *undervisningen* och hvad der till hörer, samt att bestraffa öfverträdandet häraf», att den emellertid har erhållit »en omfattning, som går långt derutöfver och hvarigenom studenterna i vissa hänseenden erhålla en framför andra medborgare gynnad ställning gent emot allmän lag, i andra åter, åtminstone enligt den uppfattning, som på senare tider hos alla vederbörande myndigheter gjort sig gällande, beröfvas en medborgares allmänna rättigheter, hvarjemte de i sitt enskilda lif äro föremål för ett öfvervakande och eventuelt en inblandning, om hvars lämplighet tvifvelsmål yttrats äfven af de akademiska myndigheterna sjelfva», att det »torde vara svårt att numera vare sig hos

studenterna sjelfva eller annorstädes upptäcka någon giltig anledning, hvarför icke äfven med afseende på dem grundsatsen om allas likhet inför lagen borde vinna fullständig tillämpning eller hvarför de skola i fråga om sitt enskilda lefverne vara underkastade en utomordentlig kontroll, den der i alla händelser aldrig kan blifva fullt effektiv», helst »numera medelåldern för universitetens lärjungar är inemot 25 år, medan förut bland dem, som lydte under universitetsmyndigheternas domsrätt, fans ett stort antal icke blott studenter, utan ock så kallade examinandi, hvilka icke öfverskridit barnaårens gräns», att nu ifrågavarande undantagslagstiftning, för så vidt den tillerkänner de akademiska myndigheterna rätt att låta en student med disciplinärt ansvar försona brott, som äro enligt *allmän lag* straffbara, »ingenting annat är än en kvarlefva från de tider, då den skarpa ståndsskilnaden äfven tog sig uttryck i särskild lagstiftning för olika samhällsklasser, en anakronism, som icke längre bör få kvarstå, och dessutom positivt skadlig såsom egnad att framkalla sjelfsvåld och öfvermod hos dem, hvilka den omhägnar», att tillämpningen af dessa stadganden måste blifva ojemn och bristfällig, enär »det största antalet af de fall, på hvilka de äfven enligt sin ordalydelse äro tillämpliga, helt naturligt måste undgå vederbörandes uppmärksamhet», »men å andra sidan dessa stadgar genom den sväfvande ordalydelse, som väl är i alla dylika stadganden i viss mån oundgänglig, lemna mindre nogräknade handhafvare tillfälle att genom en vidsträckt tolkning använda desamma såsom förföljelsemedel mot olika tänkande», att »mer än en af denna myndighets *egna handhafvare* ogera deltagar i dess utöfvande och helst skulle se den upphäfd», i hvilket afseende åberopas, att universitetens kansler uti ett den 29 september sistlidna år afgifvet uttalande ansett det kunna ifrågasättas, »huru långt en patriarkalisk myndighet i vår tid lämpligen kan sträckas öfver bildade män af mogen ålder», samt att äfven utan här berörda disciplinärbestämmelser medel icke behöfde saknas att vinna kännedom om de studerandes enskilda vandel under vistelsen vid akademien, då kontroll i sådant afseende bäst utöfvades af nationsföreningarna, hvilka dessutom enligt statuten ägde rätt att från sig skilja uppenbart ovärdig medlem, hvarjemte motionären slutligen erinrar om den jemförelsevis stora frihet, som innehafves af de med studenterna i afseende på ålder och lefnadsställning likstälde lärjungarne vid de högre och centrala specialläroverken i hufvudstaden eller andra större städer, och särskildt påpekar, att vid karolinska institutet i Stockholm hittills rådt en så godt som obegränsad frihet.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer motionären, »att Riks-

dagen måtte besluta aflåtandet af en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att de dels i universitetens statuter befintliga, dels genom särskilda kongl. bref och förordningar meddelade så kallade disciplinära stadganden beträffande de studerande vid rikets universitet måtte ändras derhän, att, utom tydliga och bestämda föreskrifter rörande den genom nationerna och stipendiernas inspektorer utöfvade kontroll öfver de studerandes uppförande och studier, endast sådana bestämmelser der inrymmas, som äro nödiga för upprätthållande af akademiska påbud och ordningsregler, hvilka afse undervisningen och hvad dertill hörer, så att åt studenterna beredes likställighet med svenska medborgare i allmänhet och särskildt med öfrige jevnåriga och i motsvarande ställning befintliga lärjungar i riket.»

Utskottet kan icke dela motionärens åsigt, att universitetsmyndigheternas rätt att vaka öfver och kontrollera den studerande ungdomens uppförande bör upphävas. Då staten upprättat undervisningsanstalter, der ett stort antal ynglingar och unge män samlas för studiers bedrivande, synes det vara ej blott statens rättighet utan ock dess pligt, såväl för sin egen skull som gent emot ungdomens målsmän, att vaka öfver, att en god anda är rådande och att aktningen för rätt och sedlighet upprätthålles. Men för att kunna fullgöra ett sådant värf måste universitetsmyndigheterna ega rätt att meddela varning och föreställning och i svårare fall skilja den felande från universitetet. Faran för missbruk af denna domsrätt är i vår tid af alldeles ingen betydelse, då såväl pressen som den allmänna meningen inom landet utöfvar en verksam kontroll öfver det sätt, hvarpå densamma utöfvas. — Dylika föreskrifter finnas vid öfriga allmänna läroanstalter i vårt land, och om sådana ej blifvit fastställda vid karolinska institutet, så bör detta anses såsom ett undantag, hvilket ej bör åberopas såsom skäl för deras borttagande, der de finnas. Utskottet har för öfrigt inhemtat, att dylika disciplinära stadganden allmänt finnas inom öfriga länder.

Emot den studenterna tillkommande förmån, att mindre förseelser af den natur, att straff enligt allmän lag derpå kunde följa, må kunna försonas med disciplinärt straff, der målsegare dermed åtnöjer sig, kunna visserligen mera befogade anmärkningar göras, men då bestämmelserna härom åsyfta sådana fall, der en student felat mindre af vanart än af obetänksamhet, då förseelsen icke blir obestraftad, utan det disciplinära straffet i de flesta fall torde blifva lika kämbart som några kronors böter, då ingen

anmärkning försports öfver universitetsmyndigheternas sätt att tillämpa dessa stadganden, och det knappast torde vara möjligt under nuvarande förhållanden att tillämpa dem i strid emot den allmänna rättskänslans fordringar, synas utskottet icke tillräckliga anledningar förefinnas att, på sätt motionären yrkat, hos Kongl. Maj:t begära ändring af dessa stadganden.

Utskottet får alltså hemställa,

att herr Gumælii motion icke må till någon åtgärd föranleda.

Stockholm den 9 april 1888.

På utskottets vägnar:

G. F. ÖSTBERG.

Reservation

af herr *G. Elowson*, som yttrat:

Motionären fäster uppmärksamheten vid, hurusom studenterna vid universiteten i vissa hänseenden intaga en framför andra medborgare gynnad ställning gent emot allmän lag. Uti den af honom åberopade kongl. förordningen angående upphörande af universitetens domsrätt den 2 april 1852 finnes en så lydande

§ 3.

»Tvistemål, brottmål eller andra domareärenden, som, efter hvad nu är sagdt, skiljas från universitetsconsistoriernas handläggning, skola af allmänna domstolar upptagas; dock att studerande ej må för brott begånget i universitetsstaden eller inom en mil deromkring tilltalas vid domstol,

innan saken blifvit dit utaf vederbörande consistorium öfverlemnad. Ut-
sökningssmål anhängiggöras i den ordning, som är i allmän lag stadgad.»

Villigt erkänner jag, att personer, som intaga en särskild ställning,
t. ex. studerande vid universiteten, böra vara utöfver sina allmänt med-
borgerliga skyldigheter förbundna att efterlefva vissa lämpligt afvägda
ordningsföreskrifter, men ingalunda finner jag det numera vara nyttigt
eller nödigt, att studerande, som begått brott i universitetsstaden eller dess
närhet, icke må därför kunna vid allmän domstol tilltalas, innan saken
blifvit af vederbörande konsistorium dit öfverlemnad. Jag anser alltså,
att utskottet bort tillstyrka bifall till herr Gumælii motion på det sätt,
att utskottet hemstält,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t
anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande,
huru vida icke de uti § 3 af kongl. förordningen an-
gående upphörande af universitetens domsrätt den 2
april 1852 förekommande orden: »dock att studerande
ej må för brott begånget i universitetsstaden eller inom
en mil deromkring tilltalas vid domstol, innan saken
blifvit dit utaf vederbörande consistorium öfverlemnad»
må kunna utgå.